

V i VI Jornades d'Intercanvi Cultural*

Rafael Roca Ricart
(Universitat de València)

Jornades culturals nord-catalanes

Com ja va ser tradicional, els dies 10, 11 i 12 d'octubre de 2009 les Societats Verdaguer i Catalana de Llengua i Literatura celebraren les V Jornades d'Intercanvi Cultural, que en aquesta ocasió ens han portat fins a la Catalunya del Nord, el territori situat més enllà del massís de l'Albera que, com a conseqüència del Tractat dels Pirineus, fou cedit a França en 1659, ara fa 350 anys. Arribada a Perpinyà, l'expedició féu cap a la seu del Consell General dels Pirineus Orientals per a procedir a la inauguració oficial de les jornades, que presidiren Ricard Torrents i August Bover, màxims responsables de les entitats convocants. Les paraules de benvinguda, satisfacció i agraïment dels oradors donaren pas a la primera de les sessions acadèmiques, titulada «L'estudi de la llengua i la literatura catalanes al Rosselló al segle XIX: balanç i estat de la qüestió», que anà a càrrec del gironí Pep Vila, gran especialista en la literatura nord-catalana i membre de la Societat Verdaguer. Posteriorment, visitarem el centre històric de Perpinyà de la mà de Joan Peytaví, professor de la Universitat de Perpinyà i membre de l'Institut d'Estudis Catalans, que es descobrí com un excel·lent cicerone. El nostre itinerari s'inicià al Palau dels Reis de Mallorca, s'endinsà pels carrers antics de la

* Aquestes cròniques aparegueren publicades a la revista *Saó*, núm. 343 (novembre de 2009), p. 8 («Jornades culturals nord-catalanes»), i *Saó*, núm. 355 (desembre de 2010), p. 8 («Jornades culturals formenteres») i es reprodueixen aquí amb permís del seu autor.

ciutat i ens permeté conèixer edificis tan emblemàtics com el Palau de la Diputació, l'Ajuntament, l'antiga Llotja de Mar i el famós Castellet que, gràcies a la imatge fixa que periòdicament transmet TV3, molts de nosaltres identificàvem com l'estampa més característica de la ciutat.

L'endemà iniciàrem la jornada amb el desplaçament fins a Illa del Riberal, on vàrem ser amablement rebuts per la segona de les conferenciants, Miquela Valls, que ens il·lustrà amb una agradable xerrada titulada «Poetes d'Illa: Josep Sebastià Pons i Simona Gay», destinada a repassar la biografia humana i literària d'aquells dos excel·lents escriptors. A continuació emprenguérem un recorregut «líric» pel centre d'Illa i realitzàrem dues ofrenes florals: a Mossèn Josep Bonafont, «Majoral du Felibrige», i a Josep Sebastià Pons. Acte seguit, pujàrem fins al priorat de Serrabona, situat a 600 metres d'altura, en el terme municipal de Bula d'Amunt, un monestir que destaca per l'espectacular tribuna de l'església, la millor mostra de romànic de tot Catalunya.

De retorn a Illa, emprenguérem el viatge fins a Elna, on ja ens esperava Olivier Poisson, inspector general de patrimoni del govern francès, per tal de guiar-nos per la imponent catedral romànica, seu bisbal des del segle VI fins al XIX que en 1408 fou ocupada per Francesc Eiximenis, el sisé centenari de la defunció del qual es commemora actualment. A continuació ens dirigírem fins a la seu de l'associació Elnavui, dedicada a la promoció de la cultura catalana, on tingué lloc la conferència de Joan Peytaví titulada «El rossellonès avui: fidelitat i interferències», una xerrada que, ateses les característiques sociolingüístiques que es viuen a la Catalunya del Nord i la capacitat, destresa i tarannà del ponent, resultà sumament interessant des de múltiples punts de vista.

El dilluns 12, últim dia de les jornades, ens traslladàrem fins al municipi de Codalet per a visitar el monestir de Sant Miquel de Cui-xà, que data del segle IX, un dels primers i més importants de Catalunya. A banda del seu imponent claustre bizantí i de l'interior del temple, contemplàrem l'àtrium, els vestigis de la capella de la Trinitat i la cripta — situada al davant del temple, i no a sota, com sol ser habitual —, una cavitat de dimensions considerables que esdevé majestuosa en la coneguda com a Capella de la Palmera, ano-

menada així per la forma que adopta el pilar central i únic que en manté el sostre. Posteriorment, tingué lloc la conferència «Les poesies nord-catalanes de Verdaguer», en què Ramon Pinyol, vicepresident de la Societat Verdaguer i professor de la Universitat

Els expedicionaris davant de la catedral d'Elna. (Fotografia: Ton Granero).

de Vic, realitzà una exhaustiva repassada a la gènesi de la mitja dotzena llarga de composicions verdaguerianes de temàtica nord-catalana.

El càlid dinar «d'arreveure» es produí a l'hostatgeria de Cuixà. I, abans d'emprendre el viatge de tornada a casa, encara vàrem deturar-nos al cementeri de Prada del Conflent per a realitzar una nova ofrena floral als peus de la tomba de Pompeu Fabra i Poch (1868-1948), «seny ordenador de la llengua catalana», tal com resa el seu epitafi, acte que accentuà el to sagrat i transcendent d'aquestes sens dubte memorables V Jornades.

Jornades culturals formentereres

Per sisena vegada consecutiva, els membres de les societats Verdaguer i Catalana de Llengua i Literatura ens vàrem aplegar els dies 1, 2 i 3 d'octubre de 2010 a l'illa de Formentera per a realitzar-ne la descoberta natural i intel·lectual a través de les VI Jornades d'Intercanvi Cultural. Com que tan sols és possible arribar-hi a través de Sa Barca, una espècie d'autobús marítim de línia que fa el trajecte Eivissa-Formentera en una mitja hora, la vida a la menor de les Pitiüses està marcada per la doble insularitat —de vegades triple, respecte a Mallorca—, cosa que, si bé la converteix en una illa extraordinàriament tranquil·la, també grava, tant als productes com a les persones, amb un plus de temps i de despesa.

Saturats, doncs, per l'ús intensiu i continuat de mitjans de locomoció terraqüis (taxi, autobús), aeris (avió) i marítims (vaixell), els expedicionaris ens vàrem trobar el dia 1 per la vesprada a la seu del Consell Insular de Formentera, situada al municipi de Sant Francesc Xavier, on tingué lloc l'acte d'inauguració de les Jornades. Ultra la intervenció dels professors Ricard Torrents i August Bover, presidents de les societats convocants, i de N'Oriol Izquierdo, director de la Institució de les Lletres Catalanes, la consellera de Cultura, Na Sònia Cardona, ens traslladà l'entusiasme i el goig que li produïa rebre'ns. A continuació, tingué lloc la primera de les conferències programades, que portava per títol «Formentera, font li-

terària» i que anà a càrrec de Bernat Joan. Filòleg, narrador i polític —secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya—, En Bernat realitzà una extensa repassada als escriptors, les obres, els artistes i les pel·lícules que, d'ençà el segle XIX, han trobat la seua font d'inspiració en Formentera.

De la mà de l'historiador oriünd Santi Colomar, dedicarem el matí del dia 2 a voltar l'illa. Així, entre altres visitarem: la Mola, que en la documentació antiga era gairebé considerada com a part diferent de Formentera; Sant Ferran, la població on s'ubica la mítica Fonda Pepe, que ja era freqüentada en els anys 60 per Bob Dylan; ses Salines, d'una importància i qualitat extraordinàries, ja que eren la font econòmica principal abans de l'arribada massiva del turisme; i el cap de Barbaria, un «paisatge lunar», en expressió del nostre cicerone, presidit pel far i habitat per les omnipresents sargantanes que d'un temps ençà s'han convertit en la imatge comercial i gairebé corporativa de l'illa. Encara que actualment Formentera és una importantíssima destinació turística, es dona la circumstància que durant molts anys ningú no volia anar-hi, ja que era considerada com a, literalment, «un cul de món». Perquè ens en fem una idea, serà suficient de dir que la llum elèctrica hi arribà en 1968. Tanmateix, en les darreres dècades, des que hom descobrís els seus encants naturals, els turistes —especialment els italians— «es maten per venir i adquirir-hi casa». És el que té ser el paradís de la vida *chill-out*.

De vesprada ens traslladarem a la sala d'actes de l'Àrea de Cultura i Patrimoni del Consell Insular de Formentera per tal d'escoltar dues noves conferències: «El parlar de Formentera», que pronunciarà l'eivissenc Roser Marí Tur, i «Les travessies atlàntiques de Verdaguer», que anà a càrrec de Francesc Lleal, excapità de la marina mercant i membre de l'expedició verdaguerista.

Finalment, durant el matí del dia 3 gaudirem de dues xerrades més: d'una banda, la que explicarà Esperança Marí, diputada d'ERC al Parlament balear, sobre «Formentera, les illes menors i l'encaix balear», és a dir, sobre la complexitat política i social que presenten Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, ben difícil de gestionar, ja que les illes tendeixen a funcionar de manera autònoma i, en conseqüència, a ignorar-se mútuament; i de l'altra, la que realit-

zà el professor Damià Pons, que portava per títol «La literatura a les Balears als inicis del segle XXI», i que permeté comprovar la gran riquesa i vitalitat literàries que, d'ençà de la darrereria del segle XIX, han produït les Illes Balears.

Els expedicionaris a la platja des Pujols. (Fotografia: Ton Granero).